

Jane Fonda

„Ragyogó jövő áll előtte, — mondta 1959-ben a filmvilág nagymogulja, Jack Warner, az akkor kezdő színésznőnek —, feltéve, hogy a határ szökere festik, az állat összerörik, egész arcát átforgatják. Aztán persze szüksége lesz még néhány szíllkontinjekcióra a mellébe”.

Jane Fonda csontjaihoz nem nyúltak, de minden máshoz. Kikészítő művészek dolgoztak rajta, fésülték, gyúrták a 21 éves lányt, aki New Yorkból az első kamerapróbára érkezett Hollywoodba. Addig gyúrták, formázták, míg „végül egy olyan szöke csoda lettem, amilyent akkor tucatjával kreált a filmipar” — mondja ma Jane. Utána kutyául érezte magát, emlékszik még ma is, de végigcsinálta a szokásos karrierutat. „Az embert piacra dobták, mint egy drucikket és eladták, mint ez már lenni szokott”. Színésznő akart lenni végül is: nem tehetett mást, mint játszott egy évtizedig szöken és gumival dúsított keblekkel vagy két tucat filmben, amelyek, jelentéktelenek voltak, ő maga pedig mindig szexes, szép és engedelmis, mert így skatulyázták be. Jane Fonda mindezt írónia és önsajnálat nélkül beszéli el a Stern magazin riportereinek.

Hollywoodi szakemberek, akik sok színesi fejlődést kísértek figyelemmel, egyetértően állítják: egyetlen más színésznő sem volt képes ilyen nagy sikerrel ennyiféle karakterváltozást átélni, mint Jane Fonda. Ezzel a megállapítással tisztelettel adoznak az immár negyvenéves asszonynak.

Hosszú utat tett meg Henry Fondának a világhírű színészné a lánya. Az apát annyira aggasztotta családjának lelki egyensúlya, hogy hosszú évekig eltiltotta az anyja halálának valódi körülményeit. Jane egy magazin alapozása közben jött rá az igazságra. A sokkot annak felismerése követte, hogy „az öngyilkosság egy be nem teljesült élet miatt felgyülemlött düh” következménye lehetett.

Jane valami hasonlótól félt, ezért kitért a látszólag hibátlan életből, otthagya az előkelő iskolát és kikönyörögte apjától, hogy Párizsba mehessen művészetet és zenét tanulni.

De a menekülés az egyik világból végül egy másik világba való menekülésbe torkollott. Nem járt művésziskolába, hanem a leggazdagabb társasági playboy lovagjaival élte életét Párizsban. Fonda papa erre hazarendelt lányát New Yorkba, ahol folytatta a Párizsban megsokkolt társadalmi életét a partykkal. Közben titkárnőként és fotomodellként is dolgozott, hogy megfizethesse a tandíjat Lee Strasberg „színházi guru” színészkolájában. De a Broadway színházában megbukott. Még a Fonda név sem kímélte meg attól, hogy New Yorkban kifutóják.

Jane erre Hollywoodba ment, de ott sem volt nagyobb sikere, mint a Broadway. Miközben kereste azt, amit ma önmegvalósításnak neveznek, visszatért Párizsba. „A filmek, amelyek ott készültek — néven neveztek a dolgokat, s olyan szereplők voltak, mint Simone Signoret és Jeanne Moreau, akiknek valóban volt arckuk”.

Ezt akarta ő is. Csak éppen nem sikerült semmi. De ehelyett ő lett az amerikai Brigitte Bardot. „Nemcsak külsőleg kezdett hasonlítani Barbothoz, hanem feleségül ment Roger Vadimhez, Bardot, »a francia szex-szimbólum« előző férjéhez”. A Barbarella című film és az 1967-es forgatási év fordulópontot jelentett: Párizsban voltam, a tv képernyőjén néztem a vietnami háborúról szóló híradókat... Láttam amerikai repülőgépeket, amelyek bombákat szórtak templomokra és iskolákra, láttam a gyerekek arcát, és azt gondoltam magamban: az én hazám

nem tehet ilyet, ez nem lehet igaz, s ha igaz, kell, hogy oka legyen”. A forgatások szünetében Vietnamról szóló irodalmat és riportokat kezdett olvasni. Sehol sem talált semmiféle „jó indítékot” a bombázásokra. Elutazott Indiába, hogy felkeressen egy gurut, akinek tanításával ugyan nem sokra ment, de ott újabb nyomorúsággal szembesült: „Mélységesen megérintett a nyomor, amelyet ott láttam”.

Hazatérve Vanessa lányával együtt elhagyta Roger Vadimot. Érdeklődni kezdett egyedülálló és leányanyák sorsa iránt, foglalkozni kezdett a Kaliforniában dolgozó mexikói szőlőmunkások helyzetével. Így ismerkedett meg a vietnami háború ellen tiltakozókkal is. Agitált kaszárnyakapuk előtt, beszélt diákokkal, de közben rájött: ő, a gazdag, elkenyvezett lány és feleség nincs felkészülve arra, hogy aktivista legyen. „Gyakorta nem is értetem, miről beszélnek. Nagyon keveset tudtam”.

1972-ben híre járta, hogy a Pentagon az észak-vietnami géteket szándékozik bombázni, s ekkor Jane Fonda Észak-Vietnamba repült. A Hanoi rádióban — amerikai hadifoglyokkal együtt — felhívással fordult az amerikai pilótákhoz, hogy tagadják meg a bombázási parancsot. A mérték betelt: a hivatalos Amerika kezdte gyűlölni Jane Fondát. Az FBI átnézte postáját. Háborús veteránok szervezetei felhívást intéztek filmjei bojkottálására.

Még saját elbarátai is kételkedni kezdtek benne: túlzottnak találták a szakadékok elkötelezettsége és pénzarisztokráta származása között. „Fáradt voltam akkor, és végtimerülésig feltörölődöttem”. Hogy akkor nem dobott oda mindent, az kizárólag Tom Haydennek, az akkori idők diákvézerének érdeme. (Hayden jelenleg Jerry Brown kaliforniai kormányzóinak bizalmasa.) Hayden megértette Jane érzelmi töltésű tiltakozásait.

Jane a férjéről: „Tom rávezetett, hogyan tartsam féken dühömet, és hogyan vezessem le”. Ő szilárdította meg Jane politikai álláspontját. 1973-ban kötötték házasságot, azóta egy politikai fogatot képeznek.

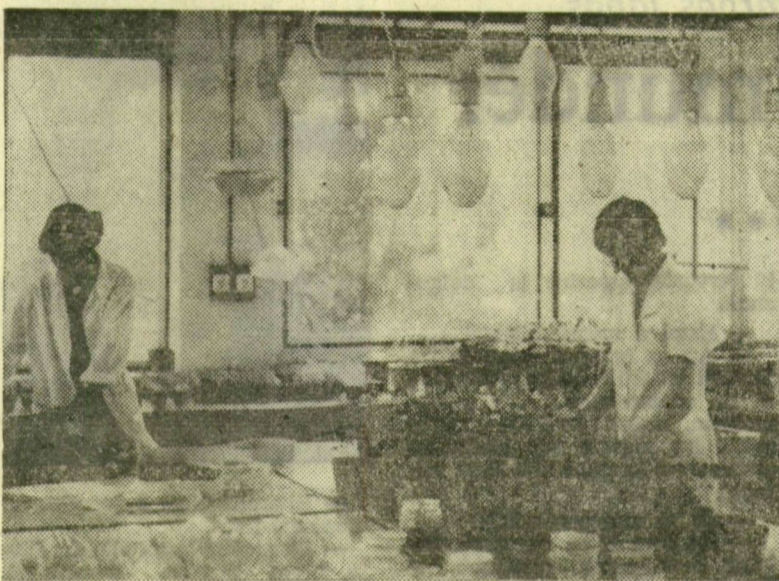
Közben a mozgalomnak már harminc alcsoportja lett Kaliforniában. A központ egy nagy kiterjedésű farmon van, Santa Monica közelében, nem messze onnan, ahol a Hayden—Fonda házaspár letelepedett.

Jane Fonda valódi arculata Játék Dickkel és Janeval című filmjében bontakozott ki először. A film nagy kasszasiker. Amerika, a tipikus középosztályi mohó kíváncsisággal nézte, hogyan lett a protest — Janeból ismét polgári hangú asszony. Jane elismeri: ezzel a filmmel meg akarta mutatni, hogy ismét vidám és szép. Tom Haydennek, a férjnek más magyarázata van. Mostani sikerét a liberálisoknak köszönheti és ezek szegyenérzetének, amiért utolsóként léptek fel a vietnami háború ellen.

Bármilyen legyen is az igazság — Jane Fonda kihasználta az adott helyzetet: népszerű tévé-show-okban lépett fel, nyilatkozatokat adott a középosztályi magazinjainak —, de nemcsak azért, hogy reklámot csináljon filmjeinek. „Ha az emberek, akik gyűlölték és hazafiatlannak tartották, ma újra megszeretnek és elfogadnak, eszméimet is szívesebben veszik át”.

Jane Fonda levonta a következtetéseket: „Volt részem a gazdagságban. Ma már nem jelent nekem semmit”. A filmjeiért kapott gázsit — filmenként 750 000 — 1 millió dollár között — lelkiismeretfurdalás nélkül veszi fel. Ebből pénzei férje kampányait és többféle szociális célú akcióit. Gyermekait, Vanessa és Troyt azonban mindenfajta nyilvános szerepléstől távol akarja tartani, mint egykor akarta őt apja.

S. B.

Megyei utazások

A növények védelméért

Mivel védekezhetünk a növényi betegségek és a különféle kártevők ellen? Egyszerűnek tűnik a válasz: különböző vegyszerekkel, fűrésszel, metszőollóval. Sokszor megteszi egy marék szalma is a gyümölcsfák derékára csavarva. De vajon halott-e valaki arról, hogy az idén nem vegyszer, hanem baktérium pusztította el Csongrád megye közterületein az amerikai szövőlepkét? Az emberre és állatra teljesen veszélytelen baktériumocskákat csak kipróbálták, s azok megtámadták a fehér lepkéket. Az országban egyedül Hódmezővásárhelyen, a megyei Növényvédelmi és Agrokémiai Állomáson található: az a speciális laboratórium, ahol a biológiai védekezés lehetőségeit kutatják vagy a külföldön már ismert eljárásokat vizsgálják. A Szovjetunióban és az Egyesült Államokban a szövőlepkék ellen már régóta baktériumokkal védekeznek. Úgy hírlik, ez jóval olcsóbb a vegyszeres permetezésnél. Persze az üvegházakban is sikeresen alkalmazható a biológiai védekezés. A kertészek szolgálatába állították például a szubtrópusokon élő ragadozó atkákat. Jó étvágyal fogyasztják a zöldség-hajtásokban sok kárt okozó tákácskákat, a növényeket viszont nem bántják. A forráskúti Haladás Termelőszövetkezet egyik paradicsommal beültetett üvegházában fűrkészdarazsak szaporítottak el az állomás szakembereit. Ezek úgy elpusztították az üvegházi molytetűt, a liszteskét, hogy vegyszeres védekezésre már nem is volt szükség. De ezzel még nincs vége. A legújabb az, hogy a szaporodásbiológiai ismeretek alapján szabályosan „lépre csalják” a himrovarokat. Így a növények csak életképtelen petéket raknak. A különleges csalogatószer az úgynevezett szexferomon.

Száz Hoffer-aktor pöfögött még az ötvenes évek elején a hódmezővásárhelyi növényvédel-

mi gépállomás udvarán. Ezek voltak az akkoriban életre hívott növényvédő szolgálat gépei. Úgy mondják, a telep azért került messzire a várostól, mert a Hofferék zaját a közelben nem lehetett elviselni. Az állomás gépei kezdetben megrendelésre dolgoztak az egyéni gazdák földein, és néhány nagyüzemben. A szövetkezeti mozgalom erősödése után azonban megváltozott — és kibővült feladatuk. A termelőszövetkezetek és az állami gazdaságok egyre többet költöttek növényvédelmi eszközökre, újabb vegyszerekre. Az üzemi szakemberek rájöttek: csakis idejében és a szakszerűen végzett permetezések hozhatnak jó eredményeket. A gépállomásra tovább már nem volt szükség. Azt azonban, hogy milyen vegszerrel, mikor és hogyan védekezzenek, ezután is a növényvédelmi állomás adta meg. Így a hódmezővásárhelyi növényvédősöknek a szaktanácsadások, újabb növényvédelmi technológiák kidolgozása és a hatósági intézkedések maradtak.

A hatósági vizsgálatokkal a növényekre veszélyes járványok elterjedését előzik meg. Úgyelnek arra, hogy emberre és növényre káros vegyszert ne használjanak az üzemek. A karanténszolgálat az országban nem honos, vagy csak korlátozottan előforduló kártevők és kórokozók kiszűrésére létesült. A Röske és Nagylak határállomásokon levő laboratóriumokban azt is ellenőrzik, hogy a forgalomba hozott növényi és állati eredetű élelmiszercikkekben található-e visszamaradt növényvédő szer. Piacokon szűrőpróbaszerűen vizsgálják a főfelügyelők az eladásra kínált terméket. Rendszeresen kijárnak a nagyüzemekbe, ahol a permetezéseket ellenőrzik. Feladat az is, hogy eljárást indítsanak mindazok ellen, akik elhanyagolják a legveszélyesebb kártevők vagy kórokozók elleni védekezést. Az elmúlt három évben 193 esetben fordult elő ilyen. Ismert, hogy növényvédő szert

csak a MEM engedélye alapján szabad felhasználni. Azt is előírás szabja meg, milyen töménységben és milyen növényre szórható ki egy-egy vegyszer. Az állomáson erre vonatkozóan is végeznek vizsgálatokat. Rendelkezőkkel szereznek érvényt: ahol földet művelnek, legyen az nagyüzem, háztáji és kisgazdaság, vagy kiskert, a növényvédelmet ne mulasszák el! Nagyüzemek és kistermelők díjmentesen kapnak permetezési útmutatásokat, megismerkedhetnek a legkorszerűbb növényvédelmi technológiákkal. Tanácsaik eljutnak az AFESZ-üzletekbe és a felvásárlótelepekre is.

— Így tulajdonképpen a környék növényvédelmét a Csongrád megyei Növényvédelmi és Agrokémiai Állomás fogja össze, irányítja és ellenőrzi. A megyei tanács vb mezőgazdasági és élelmiszerügyi osztálya, valamint a MEM növényvédelmi és agrokémiai főosztálya irányításával dolgozunk. Itt van az országos központ két speciális laborja is — magyarázza Surányi Róbert igazgató.

— Az üzemekben dolgozó növényvédelmi szakemberek részére az idén 14 növény természetéhez adtuk ki komplex növényvédelmi technológiát — folytatja Egyed László főmérnök. — Ezek közül országos jelentőségű a vöröshagyma, valamint az üvegházi és fólia alatti zöldség-hajtás növényvédelme. Ugyancsak az egész ország nagyüzemében ismerik azt a technológiát, amelyet mi dolgoztunk ki a búza és kukorica növényvédelmére.

Ahhoz azonban, hogy újabb technológia szüljön, nagyon sok laboratóriumi, kispárcellás és nagyüzemi kísérletre van szükség. A vizsgálatok, valamint a korszerűbb technológiák kialakítása Csongrád megye speciális helyzetéből adódik. A fűszerpaprika, a vöröshagyma termesztése és a zöldség-hajtás a mi vidékünkön honos. Az állomás vizsgálatának köszönhető, hogy ma már számos engedélyezett szer használható az üvegházakban és fóliasátrakban is. Négy-öt évvel ezelőtt még alig volt ilyen. Persze nemcsak az a fontos, hogy jó legyen a vizsgált vegyszer, hanem az is, milyen adagokban ad kielégítő eredményt. A gazdaságos védekezés miatt a permetezések számának csökkentése is cél; rákában, de mégis hatékonyabban védekezhessenek az üzemek a növényi betegségek és kártevők ellen.

— Eppen ezért szerveztük meg az előrejelző szolgálatot — mondja az igazgató. — Tizenkét növényről figyeljük a kártevők és kórokozók megjelenését, hogy idejében megkezdhesék az üzemek a védekezést.

Az állomás vezetőitől megtudom, hogy hamarosan új talajvizsgáló laboratórium épül a meglévő biológiai, és analitikai mellé. A növénytermesztés alapvető termelési eszköze a termőföld. A korszerű agrotechnikához ma már a határos növényvédelem mellett a laboratóriumi vizsgálatok alapján elvégzett tápanyag-gazdálkodásra is szükség van.

RADICS FERENC

Egy szobrász emléke

A napokban adták hírül a lapok, hogy Szentendrén átadták a város legújabb képzőművészeti gyűjteményét, a Kerényi Jenő Múzeumot. Most lenne hetvenéves a modern magyar szobrászat iskolateremtő mestere, akinek 1948-ban felállított szobrája a Partizán-emlékműve mérföldkő a magyar szobrászat történetében. A nemrégiben nemzetközi kiállítások kiállítás legemlékezetesebb részlete volt Kerényi Jenő retrospektív tárlata. Ismételtlen bebizonyította, hogy egész művészetének központja az ember, melyről szólva a szobrász végigjárta a játékoság, az erotikus szépség, a túláradó életöröm útjait. eljutott a nagy drámai problémákig, a létezés alapkérdéséig. Elettudomány tanulság és példa nemcsak az őt követő szobrászgenerációk, de a képzőművészet-szerető közönség számára is.

Kerényi Jenő a Díszfelvonulás zászlóval, virággal című művével